

Vrouwenorganisaties

Leen Van Molle

1. Bibliografie

- CHRISTENS (R.). Verkend verleden. Een kritisch overzicht van de vrouwengeschiedenis 19^e en 20^e eeuw in België, in *BTNG*, 1997, p. 5-37.
- DE METSENAERE (M.). Veel geschiedenis, weinig geheugen? Over de belangstelling van Belgische contemporanisten voor de geschiedenis van feminisme en vrouwenbeweging sinds de jaren 1970, in VANTHEMSCHE (G.), DE METSENAERE (M.), BURGELMAN (J.-C.), eds. *De tuin van heden. Dertig jaar wetenschappelijk onderzoek over de hedendaagse Belgische samenleving*. Brussel, 2007, p. 169-208.
- GUBIN (E.). De l'histoire des femmes aux études de genre, in *Bulletin du CRHIDI*, 2005, p. 199-215.
- GUBIN (E.), JACQUES (C.), PIETTE (V.), PUISSANT (J.), eds. *Dictionnaire des femmes belges, XIXe-XXe siècles*. Brussel, 2006.
- COENEN (M.-T.). *La grève des femmes de la FN en 1966. Une première en Europe*. Brussel, 1991.
- COENEN (M.-T.). *Syndicalisme au féminin, 1830-1940*. Brussel, 2008.
- COURTOIS (L.), PIROTTE (J.), ROSART (F.). *Femmes et pouvoirs. Flux et reflux de l'émancipation féminine depuis un siècle*. Louvain-la-Neuve-Brussel, 1992.
- DE WEERDT (D.). *En de vrouwen? Vrouw, vrouwenbeweging en feminisme in België, 1830-1980*. Gent, 1980.
- GUBIN (E.). Les courants féministes en Belgique, in KURGAN-VAN HENTENRYK (G.), ed. *Laboratoires et réseaux de diffusion des idées en Belgique (XIXe-XXe siècles)*. Brussel, 1994, p. 35-49.
- GUBIN (E.). Du politique au politique. Parcours du féminisme belge (1830-1914), in *BTFG*, 1999, p. 370-382.
- GUBIN (E.). *Choisir l'histoire des femmes*. Brussel, 2007.
- HELLEMANS (S.), HOOGE (M.). De vrouwenbeweging. De lange mars door de instellingen, in Id., eds. *Van "Mei '68" tot "Hand in hand". Nieuwe sociale bewegingen in België 1965-1995*. Leuven-Apeldoorn, 1995, p. 89-107.
- JACQUES (C.). Féminismes et société belge. Entre pragmatisme et combats: une histoire de relais et de réseaux (1918-1960), in *Sextant*, 2003, p. 183-187.
- KEYMOLEN (D.), COENEN (M.-T.). *Stap voor stap. Geschiedenis van de vrouwenemancipatie in België*. Brussel, 1991.

- KEYMOLEN (D.), CASTERMANS (G.), SMET (M.). *De geschiedenis geweld aangedaan. De strijd voor het vrouwenstemrecht 1886-1948*. Antwerpen-Amsterdam, 1981.
- VAN MOLLE (L.), GUBIN (E.), eds. *Vrouw en politiek in België*. Tielt, 1998.
- VAN MOLLE (L.). De nieuwe vrouwenbeweging in Vlaanderen, een andere lezing, in *BTNG*, 2004, nr. 3, p. 359-397.

2. Historisch overzicht

De geschiedenis van de georganiseerde vrouwenbeweging in België begon op het einde van de negentiende eeuw. Voorheen kan er hooguit gesproken worden van een "proto-feminisme" in progressief-liberale en vroeg-socialistische kringen. Enkele dames uit de stedelijke burgerij ijverden voor een kwaliteitsverbetering van het middelbaar meisjesonderwijs. De feministische beweging die rond 1890 uit dit pedagogische proto-feminisme is gegroeid, recruteerde haar voorvechtsters uit deze omgeving.

Eén onder hen, Marie Popelin, de eerste vrouwelijke juriste van België, werd in 1889 tot in Cassatie geweigerd aan de balie omdat een vrouw ongeschikt werd geacht het beroep van advocate uit te oefenen. Dit voorval was de aanzet tot de eerste feministische belangenbundeling in België met de oprichting in 1892 van de *Ligue belge du Droit des Femmes*. De Ligue kwam op voor de burgerlijke en politieke rechten van de vrouw en organiseerde onder meer in 1912 een groots internationaal feministisch congres in Brussel. Ze bleef evenwel geen alleenstaand fenomeen. In de context van het groeiende sociaal bewustzijn en van de politieke democratisering rond de eeuwwisseling kwamen nog meer feministische groeperingen tot stand die zich principieel levensbeschouwelijk neutraal opstelden, maar *de facto* vooral aanhangers vonden in Franstalige burgerlijke kringen met een progressief-liberale signatuur. Zo werd in 1897 de *Société belge pour l'Amélioration du Sort de la Femme* opgericht, in 1899 de *Union des Femmes contre l'Alcoolisme*, in 1902 de *Union féministe belge*, in 1905 de *Conseil national des Femmes belges* en in 1913 de *Fédération belge pour le Suffrage*.

Dergelijke politiek ongebonden feministische organisaties hebben sinds het einde van de negentiende eeuw en tot op heden onafgebroken een motorfunctie vervuld inzake studie- en beleidsvoorbereidend werk, bewustmaking en politieke druk. Maar omwille van de sterk verzuilde omgeving waarin ze werkten, bleef hun ledenpubliek beperkt tot een kern van geschoolde vrouwen uit hogere sociale rangen. Tot in de jaren 1960 formuleerden ze veelal gematigd progressieve standpunten; het feminisme dat ze uitdroegen hield rekening met het overheersende verschildenken dat de vrouw in de eerste plaats aanzag als spil van het gezinsleven.

De vereniging met de grootste continuïteit is ongetwijfeld de *Conseil national des Femmes belges / Nationale Vrouwenraad* die sinds haar oprichting in 1905 ook aangesloten is bij de *Internationale Vrouwenraad / International Council of Women*. De Conseil national kan in de geest beschouwd worden als het vervolg op de Ligue belge du Droit des Femmes die haar activiteiten in 1914 heeft gestaakt. De representativiteit ervan als koepelorganisatie van het Belgische feminisme bleef lange tijd gering. Tot in de jaren 1960 hebben socialistische en christelijke vrouwenorganisaties zich van de neutrale Vrouwenraad gedistantieerd en bleef ook Vlaanderen ondervertegenwoordigd. Daarna kreeg de raad stilaan een

ruime pluralistische en representatieve samenstelling. In 1973 werd een statutenwijziging doorgevoerd die leidde tot de oprichting van twee autonome raden, de *Conseil des Femmes francophones de Belgique* en de *Nederlandstalige Vrouwenraad*.

Omwille van de behoedzame opstelling van de Nationale Vrouwenraad, hebben zich vanaf het interbellum enkele drukkingsgroepen ontwikkeld met een meer strijdend karakter. *Porte ouverte*, opgericht in 1929 als afdeling van *Open Door International*, zette zich onafgebroken in voor de economische emancipatie van de vrouw. De zusterorganisatie *Egalité*, die op het einde van de jaren 1930 opgehouden heeft te bestaan, ijverde voor de burgerlijke en politieke vrouwenemancipatie.

In de jaren 1970, mede onder invloed van nieuw-linkse en egalitaire stromingen, ging een deel van het feminisme een radicalere maatschappijkritische koers varen. Talrijke praat- en actiegroepen die daaruit ontstonden kenden een kortstondig bestaan, andere bleven een tiental jaren overeind of konden tot op heden verder werken. Onder de opmerkelijke initiatieven van de jaren 1970 vermelden we: *Dolle Mina* in Vlaanderen, *Marie Mineur* in Franstalig België, de Fem-soc-groepen, de *Pluralistische Actiegroep voor gelijke rechten voor man en vrouw* (PAG) in verschillende Vlaamse steden, een dertigtal lokale vrouwenhuizen (vooral in Vlaanderen, enkele in Brussel en Wallonië), de eerste vluchthuizen, verenigingen van lesbiennes, en de *Verenigde Feministische Partij / Parti féministe unifié* die vanaf 1972 tot ca. 1985 een rol als zweeppartij heeft vervuld. Enkele organisaties hebben een recurrente werking ontwikkeld, waaronder in Vlaanderen het *Vrouwen Overleg Komitee* (VOK) dat in 1972 tot stand kwam als overlegorgaan tussen diverse nieuwe feministische groeperingen en vooral bekendheid heeft verworven door de organisatie van de jaarlijkse Vrouwendag.

Intussen had zich vanaf het einde van de negentiende eeuw, naast deze apolitieke feministische groeperingen, een zeer omvangrijk en invloedrijk netwerk van vrouwenverenigingen ontwikkeld in de schoot van de drie grote levensbeschouwelijke zuilen. De ideologische en de communautaire segmentering van de Belgische samenleving heeft de Belgische vrouwenbeweging vanaf het embryonale stadium verdeeld. Naast de christelijke, liberale en socialistische vrouwenorganisaties, ontstonden er ook vrouwenorganisaties in de schoot van de Vlaams-nationalistische partijen en in de ecologische beweging, niet in de jonge extreemrechtse partijen. Er zijn er eveneens vrouwenverenigingen aan te treffen in de vrijmetselarij en de georganiseerde vrijzinnigheid. Bovendien hebben beroepsactieve vrouwen nog eigen beroepsverenigingen opgezet. Het resultaat van dat alles is een verregaande versnippering van het vrouwelijke organisatieveld.

Vooraf het christelijke en socialistische vormingswerk voor vrouwen heeft zich tot aan de zogenaamde "tweede feministische golf" van de jaren 1970 veeleer toegelegd op de vorming van de vrouw als huishoudster en moeder, dan haar te betrekken bij het leven daarbuiten. Aan katholieke zijde was in 1902 door Louise Van den Plas de drukkingsgroep *Le Féminisme chrétien* gesticht die, vanuit de overtuiging van de complementaire taak van de vrouw, onder meer ijverde voor vrouwenkiesrecht. In 1919 kwam het *Algemeen Secretariaat der Christene Sociale Vrouwenwerken* (ASCSVW) tot stand dat een brede waaier van organisaties overkoepelde. In 1920 werd daarbinnen het *Nationaal Verbond der Kristelijke Vrou-*

wengilden gevormd, later omgedoopt tot *Kristelijke Arbeiders Vrouwengilden* (KAV), waarvan de antecedenten teruggingen tot lokale vrouwenvakverenigingen en vrouwenmutualiteiten vanaf het einde van de negentiende eeuw. De KAV vormde vanaf de aanvang één van de grote geledingen van het ACW, met een ledenaantal dat in de jaren 1980 opklom tot meer dan 300.000. De Franstalige tegenhanger, de *Ligues ouvrières chrétiennes féminines* (LOFC) die een eigen leven ging leiden en vanaf 1969 de naam *Vie féminine* aannam, bereikte een minder talrijk ledenpubliek.

Overeenkomstig de standenstructuur van de christelijke zuil werd voor de boerinnen en plattelandsvrouwen een andere organisatie gevormd: de *Boerinnenbond*, vanaf 1970 *Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen* (KVLV) genaamd. De eerste lokale boerinnengilden ontstonden in 1907; vanaf 1911 werden ze overkoepeld door de Boerinnenbond die samen met de boerenjeugdorganisatie één van de drie ledenverenigingen vormt van de Boerenbond. Het ledenaantal van KVLV klom in de jaren 1980 tot 160.000. Aan Franstalige kant werden vanaf 1907 *Cercles de Ménagères rurales* opgericht die vanaf 1931 erkend werden als Katholieke Actie-verenigingen. Ze verenigden zich in 1958 als *Action catholique rurale féminine* (ACRF). In 1968 werd binnen de Alliance agricole belge bovendien de *Alliance agricole féminine* (AAF) opgestart die sinds 1991 ook de vrouwenwerking van de Boerenbond in Waals-Brabant heeft overgenomen.

De derde standsorganisatie, de *Christelijke Middenstands- en Burgersvrouwen* (CMBV), is pas in 1952 opgericht als een integrerend onderdeel van het NCMV. Het CMBV kreeg geen Franstalige tegenhanger. De naamswijziging in *Christelijke Beweging voor Vrouwen uit de Middengroepen* (de afkorting bleef CMBV) dateert van 1970. Het CMBV bereikte in de jaren 1980 ruim 50.000 leden. De volgende naamsverandering in *markant - Netwerk voor Ondernemende Vrouwen* vond in 2001 plaats.

KAV, KVLV en CMBV ontwikkelden in de voorbije decennia een zeer uitgebreid pakket vormende, ontspannende en gezinsondersteunende activiteiten. KVLV (Agrawerking) en markant organiseren tevens de beroepsvorming voor hun respectievelijk ledenpubliek.

De syndicale organisatie van arbeidsters kreeg al rond de eeuwwisseling gestalte, maar de autonomie van de christelijke vrouwenvakverenigingen werd snel ongedaan gemaakt ten voordele van de gemengde vakcentrales van het ACV. De plannen in 1938 om opnieuw een syndicale vrouwenwerking op te zetten, leidden in 1947 tot de vorming binnen het ACV van de *Syndicale Dienst voor Vrouwen*.

Binnen de CVP werd, kort voor de invoering van het vrouwenkiesrecht in 1948 een *Vrouwensecretariaat* opgericht dat tot taak kreeg de nieuwe vrouwelijke kiezers te vormen en vooral vrouwelijke kandidaten te ondersteunen. Dat secretariaat is op het einde van de jaren 1950 weggedeedsterd. In 1974 kwam de werkgroep *Vrouw en Maatschappij* tot stand die sindsdien onafgebroken als drukingsgroep fungeert, studiewerk verricht en sensibiliseringscampagnes voert.

De vrouwenverenigingen die aan liberale zijde gestalte kregen, hebben niet dezelfde expansie gekend als de christelijke en de socialistische. Dat kan mede verklaard worden door de achteruitgang van de liberale partij en door het opvallende engagement van liberale vrouwen in apolitieke, zuiloverschrijdende vrouwenorganisaties zoals de Nationale Vrouwenraad. In 1923 al, kort na de toeken-

ning aan vrouwen van gemeentelijk kiesrecht en van passief kiesrecht voor de wetgevende kamers, kwam binnen de liberale partij de *Fédération des Femmes libérales* tot stand die er aanvankelijk een gemengde politieke en sociaalculturele werking op nahield. De Federatie veranderde van naam, parallel met de opeenvolgende hervormingen en de communautaire splitsing van de partij zelf, met enerzijds de *Fédération des Femmes PRLW* en de *Femmes PRL* en anderzijds vanaf 1978 de *PVV-Vrouwen*, vanaf 1992 *VLD-Vrouwen*.

In 1937 werd *Solidarité* opgericht om de verspreide sociale werken uit liberale hoek te coördineren. Die vereniging beheerde ook tehuizen voor kinderen. Ze legt zich nu vooral toe op de organisatie van vormingsactiviteiten. Rond 1970 was haar tijdschrift een tijdje tweetalig. In 1972 werd aan Nederlandstalige kant een aparte sociaalculturele vereniging *Liberale Vrouwen* opgericht met een vergelijkbare werking. Van de vrouwenwerking van de Liberale Vakbond zijn geen concrete gegevens bekend.

De socialistische vrouwenorganisaties gaan in de tijd terug tot het einde van de negentiende eeuw toen de Gentse Emilie Claeys in 1886 een *Propagandaclub voor Vrouwen* oprichtte en in 1893, samen met de Nederlandse Nellie Van Kol, het tijdschrift *De Vrouw* startte dat een spreekbuis werd voor het embryonale socialistische feminisme. Het werd onrechtstreeks opgevolgd door *De Stem der Vrouw*, een nieuw Gents maandblad dat zich ontplooidde tot orgaan van de Vlaamse socialistische vrouwengroepen en met *La Femme socialiste* vanaf 1903 als Franstalige pendant. In het interbellum kreeg, naast de meer politiek georiënteerde werking van de *Socialistische Vrouwen / Femmes Socialistes* (sv) (fs), de mutualistische werking van de *Socialistische Vooruitziende Vrouwen* (svv) / *Femmes prévoyantes socialistes* (fps) die in 1922 waren opgericht, een steeds groter gewicht. Zo werd *De Stem der Vrouw* na de Tweede Wereldoorlog *de facto* de spreekbuis van de svv die een steeds veelzijdiger werking ontplooidde. Naast huishoudelijke vorming en raadplegingen voor moeders en kinderen, heeft svv zich bijzonder ingezet voor de organisatie van vakanties voor kinderen; ze richtte ook een dienst voor familiale hulp op. In het begin van de jaren 1970 bereikte svv daarmee een publiek van ca. 250.000 leden. De naam is recent veranderd in *Viva-svv*.

De sv is intussen vooral in Antwerpen blijven doorwerken. Vanaf de jaren 1970 ondernamen de socialistische vrouwen verscheidene pogingen om een aparte vrouwenwerking binnen de partij gestalte te geven. In de ps kwam vanaf 1977 een *Commission interfédérale des Femmes du ps* tot stand. Binnen de sp werd in 1980 de sv heringericht, sinds 2002 *Zij-kant* genaamd.

In de socialistische vakbeweging werd in 1936 een eerste maal een *Nationale Vrouwencommissie* opgericht die na de oorlog de mist inging. In 1965 werd opnieuw een permanente commissie gevormd die zich inliet met de problemen van de arbeidende vrouw. Vooral de vrouwenstaking in FN-Herstal in 1966 gaf aan het vrouwenyndicalisme een sterke impuls.

De coöperatieve initiatieven voor socialistische vrouwen dateren van 1920 en werden gebundeld in de *Ligue nationale des Coopératrices belges* vanaf 1923. De Vlaamse coöperatieve werking kende een veel tragere groei dan de Waalse. In het begin van de jaren 1970 is de *Koöperatieve Vrouwenbeweging* (kvb) opgegaan in de gemengde Koöperatieve Verbruikersunie.

In Vlaams-nationalistische kringen moet in eerste instantie het *Vlaamsch Nationaal Vrouwenverbond* (VNVV) vermeld worden dat zich in 1930 afscheurde uit de Rooms-katholieke Landsbond voor Vrouwen en Meisjes en aansloot bij het VNV. Na de oorlog kwam in 1953 de *Vrouwenbeweging voor Amnestie* tot stand die solidariteitsacties ondernam ten voordele van wie geleden had onder de repressie. Binnen de Volksunie zelf werd in 1957 de *Vrouwenafdeling der Volksunie* (VAVU) gevormd, later *VU-Vrouwenafdeling* (VUVA) genaamd, maar zonder blijvend karakter. Pas in 1982 kon binnen de partij een *Vrouwenwerkgroep van de VU* met een continue werking worden gestart. Intussen was in 1975 de *Federatie van Vlaamse Vrouwengroepen* (FVV) opgericht om in het Vlaams-nationale milieu cultureel vormingswerk te coördineren en te organiseren.

Aan Waalse kant kan de *Union des Femmes de Wallonie* vermeld worden die in 1912 ontstond en in het interbellum ijverde voor vrouwenkiesrecht. De Union hervatte haar activiteiten van 1946 tot 1967. De vrouwenorganisatie *Wallonia* die onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog actief was, legde zich vooral toe op sociale werken. Binnen het Rassemblement wallon werd van bij de oprichting in 1968 een *Commission féminine fédérale* gevormd. In het FDF kwam in het midden van de jaren 1970 de *Association des Femmes FDF* tot stand.

Binnen Agalev en Ecolo is respectievelijk in 1987 en 1991 een vrouwenwerkgroep gestart.

De eerste Belgische afdeling van YWCA (*Young Women's Christian Association*), een pluralistische vormingsorganisatie voor vrouwen met intussen een sterk interculturele werking, gaat terug tot 1919. Aan vrijzinnige kant kan de *Vrouwencommissie van het Humanistisch Verbond* vermeld worden die in 1981-82 tot stand kwam. Ten slotte moet ook de *Vrouwelijke Grootloge van België* worden vermeld die een autonome obediëntie is sinds 1981 en in 1993 25 afdelingen met ca. 900 leden telde.

Hoger geschoolde en beroepsactieve vrouwen hebben vanaf de jaren 1920 talrijke beroepsverenigingen gevormd, veelal over de levensbeschouwelijke grenzen heen. In sommige professionele sectoren ontstond er een aparte katholieke beroepsvereniging. Weinige daarvan zijn al bestudeerd. Hieronder worden er slechts enkele belangrijke opgenomen. Vlaamse vrouwelijke bedienden verenigden zich in 1912 al in een eigen christelijk *Syndicaat*. De apolitieke en de katholieke vereniging van vrouwelijke universitair gediplomeerden werden respectievelijk in 1921 en 1934 opgericht. De verpleegkundigen stichtten in 1922 eerst de neutrale en tweetalige *Fédération nationale des Infirmières de Belgique / Nationaal Verbond der Belgische Verpleegsters*, in 1924 volgde de *Association des Infirmières catholiques de Belgique* waaruit zich in 1936 de *Vereeniging van Katholieke Verpleegsters en Vroedvrouwen der Vlaamsche Gouwen* (VKVV) afsplitste. Intussen was in 1926 vanuit sterk Vlaamsgezinde hoek bovendien het *Algemeen Vlaamsch Verpleegsters- en Vroedvrouwenverbond* gesticht. De christelijke vroedvrouwen beschikten bovendien over een *Christelijke Vroedvrouwenvereniging*. De internationale vereniging van vrouwelijke kunstenaars, de *Union féminine artistique et culturelle Salons internationaux* (UFACSI), dateert van 1948 en heeft een Belgische sectie. De *Association belge des Femmes juristes* werd in 1951 opgericht. Ook de vrouwelijke bedrijfsleiders verenigden zich pas na de Tweede Wereldoorlog. Vrouwen stichtten ten slotte, naar mannelijk voorbeeld, eigen serviceclubs, zoals

Soroptimist met een eerste Belgische afdeling in Antwerpen in 1930, en *Zonta* dat eveneens in het interbellum van start ging.

3. Archieven en publicaties

3.1. Bronnenrepertoria

Archivalia en publicaties van vrouwenverenigingen zijn erg verspreid en vaak gebrekkig bewaard gebleven. Vanaf de jaren 1970 is een rijke collectie gepubliceerd materiaal, waaronder ook folders, pamfletten en affiches, aanwezig in het documentatiecentrum RoSa dat in 1978 van start ging. Aan Franstalige kant vervult de Bibliothèque Léonie La Fontaine sinds het begin van de jaren 1980 een vergelijkbare functie. Het AVG / CARHIF, federaal Archiefcentrum voor Vrouwen-geschiedenis, legt zich sinds 1995 toe op de systematische verwerving en bewaring van archivalia van niet-zuilgebonden vrouwenverenigingen. De archivalia van christelijke, liberale, socialistische en Vlaams-nationalistische vrouwenorganisaties vinden in Vlaanderen hun weg naar respectievelijk het KADOC, Liberaal Archief, het AMSAB-ISG en het ADVN.

Voor een gedetailleerd overzicht van de bewaarde archieven en tijdschriften met betrekking tot vrouwenorganisaties en feminisme in België sinds de negentiende eeuw verwijzen we naar volgende bronnenrepertoria en websites:

FLOUR (E.), JACQUES (C.). *Bronnen voor de geschiedenis van de vrouwenbeweging in België. Repertorium van archieven (1830-1993)*. Brussel, 1993.

FLOUR (E.), JACQUES (C.), MARISSAL (C.). *Bronnen voor de vrouwengeschiedenis in België. Repertorium van de feministische en de vrouwenpers 1830-1994*. Brussel, 1994, 2 dln.

Voor alle middenveldorganisaties en inzonderheid de collecties van ADVN, AMSAB-ISG, KADOC en het Liberaal Archief, zie www.odis.be.

Voor de collecties die zich in het AVG / CARHIF bevinden (archieven, tijdschriftreeksen, boeken, foto's en affiches, plus ook biografische dossiers), zie www.avg-carhif.be.

De Bibliothèque Léonie La Fontaine is te vinden via www.universitedes-femmes.be, het documentatiecentrum RoSa via www.rosadoc.be.

Recente informatie omtrent vrouwenstudies kan aangetroffen worden in het tijdschrift en op de website van Sophia, Belgisch coördinatie-netwerk voor Vrouwenstudies, dat sinds 1990 actief is (zie www.sophia.be). Zie ook de website van het resource centrum Amazone voor de gelijkheid tussen vrouwen en mannen: www.amazone.be.

Voor een aantal specifieke vrouwenverenigingen wordt hieronder kort de belangrijkste informatie aangebracht.

3.2. Neutrale en pluralistische vrouwenorganisaties

3.2.1. *Conseil national des Femmes belges en Nationale Vrouwenraad*

Nederlandstalige Vrouwenraad (NVR): www.vrouwenraad.be.

Conseil des Femmes francophones de Belgique (CFFB): www.cffb.be.

BIBLIOGRAFIE

- DE BUEGER-VAN LIERDE (F.). La Ligue belge du droit des femmes, in *Sextant*, 1993, p. 11-21.
- HANQUET (H.), DUCHENE (C.), eds. *Le temps des femmes. Centenaire du Conseil International des Femmes 1888-1988*. Brussel, 1989 (met daarin een bijdrage over de Conseil national des Femmes belges, p. 11-50).
- GUBIN (E.), VAN MOLLE (L.), eds. *Women Changing the World. A History of the International Council of Women 1888-1988*. Brussel, 2005.

ARCHIEF

Archivalia van de unitaire Vrouwenraad en de Nederlandstalige Vrouwenraad (vooral de periode 1960-1980) zijn gedeponereerd in het ARA, zie:

THERRY (M.). *Inventaris van het archief van de Nationale Vrouwenraad (van België) / Conseil national des Femmes belges en van de Nederlandstalige Nationale Vrouwenraad vzw*. Brussel, 1994.

Archivalia die zich bij de *Conseil francophone des Femmes belges* bevonden (vanaf de jaren 1945), het archief van de CFFB zelf en het omvangrijke archief van de *Internationale Vrouwenraad / International Council of Women* (vanaf het interbellum) zijn gedeponereerd in het AVG / CARHIF, evenals de papieren van Lily Boeykens als voorzitter van de Internationale Vrouwenraad.

PUBLICATIES

- Bulletin du Conseil national des Femmes belges*. Brussel, 1938; 1946-1973.
- Conseil national des Femmes belges. Mensuel de liaison et d'information. Nationale Vrouwenraad van België. Maandblad voor Kontakt en Informatie*. Brussel, 1973-1977.
- Conseil national des Femmes belges francophones*. Brussel, 1976-1982.
- Objectif+*. Brussel, 1985-.
- Nationale Vrouwenraad van België. Nederlandstalige afdeling*. Brussel, 1978-1982.
- Nationale Vrouwenraad vzw*. Brussel, 1983-1991.
- Vrouwenraad*. Brussel, 1992-.

3.2.2. *Porte Ouverte*

BIBLIOGRAFIE

- Hommage à Louise De Craene-Van Duuren*. Brussel, 1958.
- DE VOS (A.). Défendre le travail féminin. Le groupement de la Porte Ouverte 1930-1940, in *Sextant*, 1996, p. 91-116.
- DE VOS (A.). Portrait d'une femme engagée. Louise De Craene-Van Duuren 1875-1938, in *Sextant*, 1998, p. 75-95.

ARCHIEF

Rijke collectie vanaf 1930 gedeponereerd in het AVG.

PUBLICATIONS

La Travailleuse traquée. Brussel, 1933-1938.

Bulletin trimestriel du Groupement belge de la Porte ouverte. Brussel, (1947)-.

Groupement belge de la Porte ouverte pour l'émancipation économique de la travailleuse. Brussel, 1973-.

3.2.3. *Egalité*

PUBLICATIONS

A.F. L'Affranchissement de la femme. Brussel, 1929-1931.

Egalité. Brussel, 1931-1937.

3.2.4. *Vrouwen Overleg Komitee (VOK) (www.vrouwendag.be)*

VOK-Feestboek. 25 Vrouwendagen in beelden en woorden. Brussel, 1997.

VAN MECHELEN (R.). *De meerderheid een minderheid. De vrouwenbeweging in Vlaanderen: feiten, herinneringen en bedenkingen omtrent de tweede golf.* Leuven, 1996.

ARCHIEF

Documentatiemappen met een aantal archivalia aanwezig in RoSa.

PUBLICATIONS

Lilith. Antwerpen, 1980-1987 (tot 1982 als orgaan van het VOK).

VOK-Nieuwsbrief. Antwerpen, 1982-1991.

VOK-Nieuws. Antwerpen, 1992-.

3.2.5. *Vrouwenhuizenoverleg*

ARCHIEF

Voor de periode 1975-1991 in het AVG gedeponereerd; in RoSa is een documentatiemap aanwezig.

PUBLICATIONS

Krant van de Vrouwenhuizen. Mechelen, (1982-1985).

3.2.6. *Verenigingen van lesbiennes*

ARCHIEF

Sinds 1997 legt het Fonds Suzan Daniel vzw zich toe op de prospectie en bewaring van archieven van de homo- en lesbische beweging; de verworven archivalia worden door het Fonds gedeponereerd op het AMSAB-ISG, KADOC of AVG waarmee terzake een overeenkomst werd gesloten. Het AVG bewaart onder meer het archief van de Gentse lesbische groep *Aksent op Roze* en van de Antwerpse groep *Atthis*. Zie ook het hoofdstuk over de holebibeweging.

3.3. Christelijke vrouwenorganisaties

3.3.1. *Le Féminisme chrétien de Belgique*

BIBLIOGRAFIE

GERIN (P.). Louise Van den Plas et les débuts du Féminisme chrétien de Belgique, in *BTNG*, 1969, p. 254-275.

PUBLICATIES

Le Féminisme chrétien de Belgique. Brussel, 1905-1940.

3.3.2. *Algemeen Secretariaat der Christelijke Sociale Vrouwenwerken (ASCSVW)*

ARCHIEF

Het vrij omvangrijke archief dat op het KADOC berust, bevat naast een onvolledige reeks vergaderstukken, briefwisseling, financiële documenten, enz., ook een interessante collectie foto's, films en affiches. Het beslaat met de retroacta de periode 1907 tot ca. 1970. Daarbinnen bevinden zich tevens papieren van drie prominenten, namelijk Victoire Cappe, Maria Baers en Jan Belpaire. Er is een fondslijst ter beschikking.

PUBLICATIES

La Femme belge. Brussel, 1913-1935.

3.3.3. *Fédération des Femmes catholiques belges*

ARCHIEF

Het archief dat bijna de hele bestaansperiode dekt (1916-1960) bevindt zich in het ARCA, Archives du Monde Catholique.

3.3.4. *Katholieke Arbeiders Vrouwenbeweging (KAV)* (www.kav.be en www.viefeminine.be)

BIBLIOGRAFIE

REZSÖHAZY (R.). *Histoire de l'action sociale féminine chrétienne de Belgique*. Brussel, 1959 (onuitgegeven studie).

DE DECKER (A.). *Vormingswerk in vrouwenhanden: de voorgeschiedenis van de Kristelijke Arbeiders Vrouwenbeweging (1892-1924)*. Leuven, 1986.

CHRISTENS (R.), DE DECKER (A.). *Vormingswerk in vrouwenhanden*. Dl. 2: *De geschiedenis van de KAV voor de Tweede Wereldoorlog (1920-1940)*. Leuven, 1988.

COENEN (M.-T.). Syndicalisation. De l'Union professionnelle aux Ligues féminines chrétiennes 1914-1925, in COURTOIS (L.), PIROTTE (J.), ROSART (F.), eds. *Femmes des '80*. Louvain-la-Neuve-Brussel, 1989, p. 175-183.

OSAER (A.). De christelijke arbeidersvrouwenbeweging, in GERARD (E.), ed. *De christelijke arbeidersbeweging in België*. Leuven, 1991, dl. 2, p. 317-411.

JACQUES (M.). *Van emancipatie gesproken. Fotoboek over 60 en meer jaren KAV-leven*. Brussel, 1980.

75 ans de Vie féminine. Histoire et actualité d'un mouvement chrétien d'action culturelle et sociale. Brussel, 1995.

DE CAIGNY (S.). "We're Building a New Home". The many-layered significance of the domestic sphere among working-class women in Flanders during the interwar years, in *Home Cultures*, 2005, p. 2-24.

ARCHIEF

Het zeer omvangrijke bestand KAV in het KADOC omvat de periode vanaf 1920 tot heden, met retroacta vanaf 1902 die in feite behoorden tot het archief van het ASCSVW. In het KAV-fonds bevinden zich ook de persoonlijke papieren en de parlementaire dossiers van Maria Baers. Een inventaris en aanvullende plaatsingslijsten zijn voorhanden. KADOC bewaart tevens archivalia van een aantal lokale en regionale KAV-afdelingen. Van Vie féminine zijn afdelingsarchieven bewaard in CARHOP.

PUBLICATIES

De Christene Vrouw. Gent, 1893-1914.

De Christene Vrouw. Antwerpen, 1902-1909.

De Werkster. Antwerpen, 1910.

Vrouwenbeweging. Antwerpen-Brussel, 1910-1967.

Vrouw en Wereld. Brussel, 1968-.

Richtlijnen van de praktische school voor gezins- en huishoudopleiding van de KAV. Z.p., 1940-1944.

De Vrouwengilde. Brussel, 1921-1940 (voor bestuursleden).

Bestuursblad Kristelijke Vrouwengilden. Brussel, 1941-1944.

Groei. Brussel, 1944-1950 (voor plaatselijke bestuursleden).

Helpende Handen. Brussel, 1947-1967 (voor wijkmeesteressen).

Ontmoeting. Brussel, 1967- (voor kernleden).

KAV-Koerier. Brussel, 1976- (voor stafmedewerkers en kaderleden).

Moeder- en Kinderzorg. Brussel, (1953-), nu lopend onder de titel *Start*.

La Ligue des femmes. Brussel, 1919-1938.

Moniteur des LOFC. Brussel, 1925-1940.

Vie féminine. Brussel, 1946-.

LOFC. Bulletin des dirigeantes. Brussel, 1947/48-1958/59.

3.3.5. *Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen (KVLV) /*

Action catholique rurale féminine (ACRF) /

Alliance agricole féminine (AAF) (www.kvlv.be en www.acrf.be)

BIBLIOGRAFIE

VAN DUNGEN (P.). Les cercles de fermières: une solution catholique à l'exode rural, in *Cahiers Marxistes*, 1993, p. 101-112.

VAN MOLLE (L.). KVLV 1911-1986, in *Bij de Haard*, 1986, p. 5-27.

DE CAIGNY (S.), VANDERSTEDÉ (W.). Spiegel van het hemelhuis. De wisselwerking tussen woonideaal en sociale rollen bij de Belgische Boerinnenbond (1907-1940), in *TSEG*, 2005, nr. 1, p. 3-29.

ARCHIEF

Het KVLV-archief is gedeponereerd op het KADOC. Uit de beginjaren is niets meer bewaard gebleven; de resterende archieven bevatten enkele stukken uit het interbellum; het gros dateert van na 1945.

Plaatsingslijst van het archief KVLV. Leuven, (1998).

PUBLICATIES

De Boerin. Leuven, 1909-1948.

Bij de Haard. Leuven, 1949-1986.

Eigen Aard. Leuven, 1987-

Daheim. Leuven, 1964-

Bestuursblad. Leuven, 1950-

Brieven aan jonge moeders. Leuven, 1948-1954.

Brieven aan jonge gezinnen. Leuven, 1955-(1987).

La Fermière. Leuze, 1908-1910.

La Femme à la campagne. Mons, 1919-(1932).

Plein Soleil. Brussel, 1946-

Les Cahiers de l'ACRF. Assesse, 1986-

3.3.6. *Markant, voorheen Christelijke Beweging voor Vrouwen uit de Middengroepen (CMBV)* (www.markantvzw.be)

BIBLIOGRAFIE

PEERS-GEUENS (R.). *Een vrouwenbeweging in expansie: CMBV 1950-1987*. Z.p., 1987.

CHRISTENS (R.). CMBV in historisch perspectief, in VAN MOLLE (L.), HEYRMAN (P.), eds. *VrouwenZaken/ZakenVrouwen. Facetten van vrouwelijk zelfstandig ondernemerschap in Vlaanderen, 1800-2000*. Gent, 2001, p. 245-279.

ARCHIEF

Het CMBV-archief is gedeponereerd op het KADOC en gaat terug tot 1951. Er is een plaatsingslijst voorhanden.

PUBLICATIES

De Vrouw in Middenstand en Burgerij. Brussel, 1951-1969.

De Vrouw in de Middengroepen, voortgezet als *Vrouw*. Brussel, 1970-

Bestuursblad. Brussel, 1956/57-1974/5.

Schakel. Brussel, 1979/80-1985 (voor bestuursleden).

3.3.7. *ACV Syndicale Dienst voor Vrouwen*

BIBLIOGRAFIE

COENEN (M.-T.). Les travailleuses et le mouvement syndical : intégration ou autonomie, in *Cahiers Marxistes*, 1991, p. 83-100.

MAMPUYS (J.). De christelijke vakbeweging, in GERARD (E.), ed. *De christelijke arbeidersbeweging in België*. Leuven, 1991, dl. 2, p. 147-271.

ARCHIEF

Dat bevindt zich voor de periode 1947 tot 1985 op het KADOC; er is een plaatsingslijst voorhanden.

PUBLICATIES

Vrouwen aan de arbeid. Brussel, 1950-1980.

3.3.8. *Vrouw en Maatschappij* (www.vrouwenmaatschappij.be)

ARCHIEF

Het niet-geïnteriseerd archief van Vrouw en Maatschappij sinds 1979 bevindt zich op het KADOC; aanvullend materiaal, zeker voor de vroegste periode, kan gevonden worden in het CVP-archief, eveneens op het KADOC.

PUBLICATIES

Niet zonder ons. Brussel, 1980-1981; 1984-(1994).

Express. Informatieblad van Vrouw en Maatschappij. Brussel, 1990-(1993).

3.4. *Liberale vrouwenorganisaties*

BIBLIOGRAFIE

DE CLERCQ (J.). *Georgette Ciselet ou le triomphe de l'obstination*. Brussel, 1984.

D'HONDT (B.). *Gelijke rechten, gelijke plichten. Een portret van vijf liberale vrouwen*. Gent, 1996.

HAUWEL (A.). *Deux féministes. Louise De Craene-Van Duuren (1875-1938) et Georgette Ciselet (1900-1983)*. Brussel, 2000.

In het Liberaal Archief in Gent bevinden zich stukken van lokale liberale vrouwenverenigingen, evenals de papieren van Lucienne Herman-Michielsens. De Nederlandstalige politieke vrouwengroep "Vrouw en Vrijheid" heeft een website: www.vrouwenvrijheid.be.

3.4.1. *Regionale verbonden: Verbond der Liberale Vrouwen van Antwerpen; Provinciale Federatie der Liberale Vrouwen van Oost-Vlaanderen*

PUBLICATIES

Forum. Orgaan van het Verbond der Liberale Vrouwen van Antwerpen. Antwerpen, 1921-1925.

De Vrouw. La Femme. Halfmaandelijks orgaan der liberale vrouwen van Oost-Vlaanderen. Gent, 1932.

3.4.2. *Fédération des Femmes libérales*

PUBLICATIES

Femmes liberales-Liberale Vrouwen. Brussel, 1955-1958.

3.4.3. *Solidarité. Groupement social féminin libéral ASBL / Liberale Vrouwen, sociaal-culturele vereniging VZW*

BIBLIOGRAFIE

DE WYNTER (Y.). 50 ans d'activité: 1937-1987 de "Solidarité", in *Infos sociales de Solidarité*, 1988, nrs. 158-161.

ARCHIEF

Het in het AVG gedeponeerde archief van Solidarité bestrijkt de hele periode 1934-1990; het archief van de Socio-culturele Vereniging van Liberale Vrouwen bevindt zich in het Liberaal Archief.

PUBLICATIES

Informations sociales de Solidarité ASBL. Brussel, 1953-1992.

Contactblad. Socio-culturele vereniging van Vlaamse Liberale Vrouwen. Brussel, 1974-.

3.5. *Socialistische vrouwenorganisaties*

BIBLIOGRAFIE

BRUWIER (M.). Le socialisme et les femmes, in *1885-1985. Du POB au ps.* Brussel, 1985, p. 309-336.

WITTE (E.). De socialistische vrouwenbeweging tegen de achtergrond van de maatschappelijke evolutie, in SCHEYS (M.), ed. *Rapporten en perspectieven omtrent vrouwenstudies.* Brussel, 1988, p. 101-108.

TANGHE (V.). Le féminisme au sein du POB: l'exemple de la presse féministe socialiste francophone, in *Cahiers marxistes*, 1991, p. 71-82.

Begeerte heeft ons aangeraakt. Socialisten, sekse en seksualiteit. Gent, 1999.

3.5.1. *Hollandsch-Vlaamsche Vrouwenbond*

BIBLIOGRAFIE

VAN PRAAG (P.). Emilie Claeys 1855-1943, in *TVSG*, 1978, p. 177-196.

VAN DEN DUNGEN (P.). Emilie Claeys: une féministe socialiste, in *Cahiers Marxistes*, 1993, p. 63-70.

VANSCHOENBEEK (G.). Emilie Claeys (1855-1943), in *Brood en Rozen*, 1996, p. 76-81.

AERTS (M.). Feminism from Amsterdam to Brussels in 1891: political transfer as transformation, in *European Review of History*, 2005, p. 367-382.

ARCHIEF

In het IIAV, het Internationaal Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (Amsterdam), is briefwisseling aanwezig tussen Claeys en Van Kol.

PUBLICATIES

De Vrouw. Gent, 1893-1900.

3.5.2. *Socialistische Vrouwen (SV) / Femmes socialistes (FS)*

BIBLIOGRAFIE

DE WEERDT (D.), GALLE (C.). *SV. Honderd jaar Socialistische Vrouwenbeweging*. Brussel, 1985.

ARCHIEF

Stukken kunnen teruggevonden worden in het archief van de BSP dat in het AMSAB-ISG gedeponneerd is, evenals een beperkt fonds van de sv (1973-1979) en van sv-Gent (1945-1959); recent archief bevindt zich nog ter plaatse.

PUBLICATIES

De Stem der Vrouw. Gent-Brussel, 1900-1940 (orgaan sv, verder gezet als orgaan van svv).

La Voix de la Femme. Brussel, 1926-1935.

La Femme socialiste. Revue mensuelle de la Fédération des Femmes socialistes belges. Brussel, 1903-1908.

sv-Vrouweninfo. Brussel, 1984-1989.

sv-Contact. Socialistische Vrouwen arrondissement Antwerpen. Antwerpen, 1978-1991.

Zij-kant heeft een elektronische nieuwsbrief: *Fe-mail*.

3.5.3. *Socialistische Vooruitziende Vrouwen (svv) / Femmes prévoyantes socialistes (FPS)*

BIBLIOGRAFIE

DE WEERDT (D.), ed. *De dochters van Marianne. 75 jaar svv*. Baarn-Antwerpen, 1997.

BOLLEN (S.), BRACKE (N.). Opvoeden is een kunst. De Socialistische Vooruitziende Vrouwen over kinderopvoeding, 1945-1960. *Pedagogiek. Wetenschappelijk Forum voor Opvoeding, Onderwijs en Vorming*, 2005, p. 197-213.

ARCHIEF

Het archief van svv (1932-1966) en dat van svv Brugge-Oostende (1965-1988) bevinden zich in het AMSAB-ISG.

PUBLICATIONS

De Stem der Vrouw. Gent-Brussel, 1900- (met onderbrekingen in beide wereldoorlogen).

SVV-Aktueel. Brussel, 1978-1984 (blad voor kaderleden).

SVV Krant. Brussel, 1984-.

La Famille Prévoyante. Brussel, 1929-1940.

La Femme Prévoyante. Brussel, 1946-1986.

Femmes plurielles. Brussel, 1987-.

Vizine, Brussel, 2006-.

3.5.4. *Koöperatieve Vrouwenbeweging (KVB) / Ligue nationale des Coopératrices belges*

BIBLIOGRAFIE

KOG (C.). Vrouw en coöperatie tijdens het interbellum. De evolutie van de "Ligue Nationale des Coopératrices" tussen 1923 en 1940, in *BTNG*, 1991, p. 187-228.

ARCHIEF

Het archief van de KVB is gedeponereerd in het AMSAB-ISG waar ook de archieven van Febecoop aanwezig zijn; die van de Ligue des coopératrices (1935-1964) bevinden zich in het Institut liégeois d'Histoire sociale.

PUBLICATIONS

Entre Nous. Brussel, 1947-1965.

Madame. Brussel, 1966-1972 (voorzetting als de vrouwenbijlage *Consommation* bij *Coopération*).

Onder Ons. Brussel, 1951-1957.

Bij Ons. Brussel, 1958-1960 (voorzetting als bijlage *Verbruik* bij *Koöperatie*).

3.5.5. *ABVV-FGTB Nationale Vrouwencommissie*

BIBLIOGRAFIE

COENEN (M.-T.). Les travailleuses et le mouvement syndical: intégration ou autonomie, in *Cahiers Marxistes*, 1991, p. 83-100.

ARCHIEF

Het recente archief (ca. 1970-1985) is gedeponereerd in het AMSAB-ISG.

PUBLICATIONS

De vrouwenwerking van het FGTB beschikte over een rubriek *Magazine de la femme* in het blad *Syndicats*.

3.5.6. *Commission interfédérale des Femmes du Parti Socialiste*

PUBLICATIONS

Bulletin de liaison de la Commission interfédérale des Femmes du Parti Socialiste. Brussel, 1985-1992.

3.6. *Vlaams-nationalistische verenigingen*

BIBLIOGRAFIE

- BRACKE (N.). Gender en Vlaams-nationalisme tijdens het interbellum en de Tweede Wereldoorlog, in ART (J.), FRANÇOIS (L.), eds. *Docendo discimus. Liber amicorum Romain Van Eenoo*. Gent, 1999, dl. 1, p. 530-543.
- JANS (S.). De Dietsche Meisjesscharen (1940-1944) en hun “aanlokkelijke taak, ons volk al spelend en zingend terug te voeren naar de klare bronnen van zijn eigen aard”, in *Wetenschappelijke Tijdingen*, 2002, p. 87-106, 131-150.
- VAN GINDERACHTER (M.). Mythen en martelaren in het Vlaams-nationalisme. De beeldvorming rond Rosa de Guchtenaere (1875-1942), in *TG*, 2001, p. 394-410.
- VAN GINDERACHTER (M.). “Dragen of baren willen we” of “Wij zijn zelf mans genoeg”? De ambivalente verhouding tussen vrouwen en Vlaams-nationalisme tijdens het interbellum, in *BTFG*, 2002, p. 531-561.

3.6.1. *Vlaamsch Nationaal Vrouwenverbond (VNVV)*

ARCHIEF

Elementen zijn terug te vinden in het VNV-archief dat zich in SOMA bevindt.

PUBLICATIES

- Nele*. Brussel-Aalst, 1931-1940.
- Vrouw en Volk*. Brussel, 1941-1944.
- Leidstersblad VNVV*. Brussel, 1943-1944.

3.6.2. *Vrouwenbeweging voor Amnestie*

PUBLICATIES

- De Vlaamse Vrouw. Vrouwenbeweging voor Amnestie*. Berchem, 1954-1955.

3.6.3. *Federatie van Vlaamse Vrouwengroepen (FVV)*

ARCHIEF

Het archief voor de periode ca. 1980-1990 bevindt zich op het ADVN.

PUBLICATIES

- Wij-Vrouwen*. Gent, 1977-?.
- Nieuwsbrief*, 1995-2000.

3.7. *Het georganiseerde wallingantisme en de francofonie*

3.7.1. *Union des Femmes de Wallonie*

ARCHIEF

Het archief van de naoorlogse Union des Femmes de Wallonie (periode 1947-1967) is gedeponneerd in het Fonds d’Histoire du Mouvement wallon in Luik.

PUBLICATIES

La Femme wallonne. Luik, (1924)-1936.

3.7.2. *FDF*

PUBLICATIES

Pistes 127. Feuilles de liaison de l'Association des Femmes FDF. Brussel, 1989-.

3.7.3. *RW*

Het archief van Wallonia en van de Commission féminine du RW zijn gedeponeerd in het Fonds d'Histoire du Mouvement wallon in Luik.

3.8. Milieupartijen3.8.1. *Agalev*

ARCHIEF

Het archief van Agalev bevindt zich op het KADOC, of hierin ook sporen van de vrouwenwerkgroep te vinden zijn is onduidelijk.

3.9. Vrijzinnigheid en vrijmetselarij

BIBLIOGRAFIE

SCHOUTERS-DECROLY (L.). La femme et la franc-maçonnerie, in MENDES DA COSTA (Y.), MORELLI (A.), eds. *Femmes, libertés, laïcité*. Brussel, 1988, p. 71-84.

DENECKERE (G.). Een vrouwenvoet tussen de tempeldeur. Het kleine verschil in de vrijmetselarij 19e-20e eeuw, in TYSENS (J.), ed. *Van wijsheid met vreugd gepaard. Twee eeuwen vrijmetselarij in Gent en Antwerpen*. Gent, 2003, p. 116-139.

3.9.1. *Vrouwelijke Grootloge van België / Grande Loge féminine de Belgique*

ARCHIEF

Wordt bewaard op de zetel in Brussel; niet raadpleegbaar.

3.9.2. *Vrouwencommissie van het Humanistisch Verbond*

Het archief bevindt zich op de zetel in Antwerpen.

3.10. Beroepsverenigingen3.10.1. *Syndicaat voor Vrouwelijke Bedienden uit Handel en Nijverheid, later Vrouwelijke Bediendenvereniging*

PUBLICATIES

Ons Syndicaat. Antwerpen, 1911-1922.

De Vrouwelijke Bediende. Antwerpen, 1930-1950.

3.10.2. *Nationaal Verbond der Belgische Verpleegkundigen /
Fédération nationale des Infirmières de Belgique*

PUBLICATIES

(Revue de) l'Infirmière (belge) / De Verpleegster. Brussel, 1922-1980.

3.10.3. *Nationaal Verbond der Katholieke Vlaamse Verpleegsters (VKVV)*

ARCHIEF

Het op het KADOC gedeponeerde archief beslaat de periode 1938-2001.

PUBLICATIES

Revue de l'Association des Infirmières catholiques belges, 1929-1947.

VKVV. Brussel, 1936-1959.

Verplegenden en Gemeenschapszorg. Brussel, 1960-1974.

Verpleegkundigen en Gemeenschapszorg. Brussel, 1975-.

3.10.4. *Christelijke Vroedvrouwenvereniging, later Verbond
der Vroedvrouwen en der Vroedvrouwenscholen*

PUBLICATIES

De Vroedvrouw. Leuven, 1931-1959 (fuseert vanaf 1960 met het tijdschrift van het VKVV)

3.10.5. *Fédération belge des Femmes universitaires / Fédération belge
des Femmes diplômées des Universités / Belgische Federatie
van Vrouwelijke Universitair Gediplomeerden*

PUBLICATIES

Bulletin de la Fédération belge des Femmes universitaires. Brussel, 1921-.

3.10.6. *Association des Femmes universitaires catholiques (AFUC)*

PUBLICATIES

Feuillets / Cahiers de l'AFUC. Brussel, 1938-.

3.10.7. *Fédération belge des Femmes Chefs d'Entreprises*

ARCHIEF

Vanaf 1949 gedeponeerd op het AVG.

PUBLICATIES

Association belge des Femmes Chefs d'Entreprises. Brussel, 1949-(1968).

3.10.8. *Union féminine artistique et culturelle. Salons internationaux (UFACSI)*

ARCHIEF

Het archief van de Belgische en de Franse sectie vanaf 1948 bevindt zich in het AVG.

3.10.9. *Association belge des Femmes juristes / Belgische Vereniging van Vrouwelijke Juristen*

PUBLICATIES

Association belge des Femmes juristes. Belgische Vereniging van Vrouwelijke Juristen. Brussel, 1977-1982.

3.11. Serviceclubs

3.11.1. *Zonta*

Het archief dat zich in het ARA bevindt, is afkomstig van de oudste Belgische club, die van Brussel (°1967), en beslaat de periode 1965-1988.